

М.М. Одінцов

Черкаський державний технологічний університет, Черкаси

ФОРМУВАННЯ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Продовольча безпека являє собою одну із важливих проблем економічної безпеки держави, без забезпечення якої неможливо практично вирішувати ні одне із завдань, що стоять перед нею. Задоволення фізіологічних потреб високоякісними, безпечними продуктами харчування складають матеріальну основу біологічного, соціального, політичного і духовного існування окремого члена суспільства, сім'ї, соціальної групи і держави.

Для України продовольча безпека є умовою сприятливої кон'юнктури національного ринку, здатної забезпечити достатній рівень високоякісного харчування населення і ефективної участі країни та регіонів в міжнародному поділі праці. Без вирішення продовольчої проблеми неможливе підвищення якості життя людей по всіх його складових: фізичного і морального здоров'я суспільства, споживання екологічно чистих продуктів, гармонізації умов праці, всебічний розвиток людини.

Питання національної продовольчої безпеки широко висвітлені в працях відомих вітчизняних вчених-економістів – В.І. Бойка [1], С.А. Гнатюка [2], П.А. Лайка [3], П.Т. Каблука [4], М.Й. Хорунжого [5].

Відношення продовольчої безпеки формуються не тільки на рівні національного господарства, але й на рівні регіонів. Регіональна економіка – об'єктивна категорія суспільного поділу праці і особлива система соціально-економічних відносин ринкового господарства.

Продовольча безпека регіону формується і функціонує на основі тих же об'єктивних законів, що і продовольча безпека суспільства і світового співтовариства в цілому. Вона призначена виконувати завдання забезпечення продовольством всіх соціальних груп населення, сім'ї в усі періоди року, на рівні, що дозволяє отримувати достатню кількість продуктів певної якості, на рівні фізіологічно необхід-

них норм споживання, а також виключати можливість появи локальних проявів голоду, сприяти підвищенню якості життя.

Особливість продовольчої безпеки регіонів полягає в тому, що вона базується на власному сільськогосподарському і продовольчому виробництві. Регіони мають значні можливості виробництва екологічно чистих продуктів харчування. Формування продовольчої безпеки регіону залежить від місця його розташування, спеціалізації, розвитку інфраструктури, витрат на транспортні перевезення і зберігання продуктів.

Продовольча безпека диференційована по регіонах в залежності від багатьох факторів, до яких можна віднести різницю в природно-кліматичних умовах, місце розташування, щільність населення, його платоспроможність, національні традиції харчування і інше. Диференціація регіонів пояснюється і в масштабах сільськогосподарської і продовольчої продукції, яка вивозиться і ввозиться, відмінностями в частині насичення товарами ринків.

Загальним для України в цілому і всіх областей, крім Черкаської області, залишається забезпеченість на 50% м'ясом і м'ясними продуктами, а ряду промислових областей молочними продуктами на 27 – 60% раціональних норм. Надзвичайно низка забезпеченість всього населення фруктами, хоч природно-кліматичні умови України дозволяють виробляти широкий асортимент фруктів в достатній потребі. Відсутність в ряді регіонів окремих продуктів, які не виробляються по причині природно-кліматичних умов, як цукор та олія, поставляються без перешкод з інших регіонів країни.

Із врахуванням стану продовольчих ресурсів, ступеня самозабезпечення окремими видами продуктів, масштабів вивезення і ввезення різних видів продовольства, регіони України можна виділити на окремі групи (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація регіонів України по функціях на національному ринку

Групи районів	Функції на ринку	Області (території)
Вивозять продукцію	Забезпечують населення основними продуктами і вивозять за межі своєї території – цукор, м'ясу і молочну продукцію, продовольче і фуражне зерно, картоплю, олію.	Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська
Ввозять і вивозять продукцію	Частково забезпечують потреби населення в зерні для хліба, м'яси і м'ясних продуктах, молоці і молочних продуктах, овочах і фруктах. Ввозять зерно, цукор, олію, яйця.	Волинська, Закарпатська, Запорізька, Житомирська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернівецька.
Ввозять продукцію	Забезпечують населення продуктами в межах від мінімальних до раціональних норм харчування. Ввозять м'ясу і молочну продукцію, цукор.	Київська область з м. Київ, Луганська, Дніпропетровська, Донецька, Миколаївська, Одеська, Запорізька, АР Крим.

Перша група областей має здатність забезпечувати населення майже всім асортиментом продуктів власним виробництвом.

Завозяться продукти, які не виробляються в даній природно-кліматичній зоні.

В другу групу можна віднести ряд західних областей, які обмежені виробництвом цукру та олії, але мають можливості виробляти зерно, картоплю, овочі, молочні і м'ясні продукти і поставляти ці продукти в інші регіони. В цю групу входять Сумська, Харківська та Херсонська області, які забезпечують населення майже всім асортиментом основних продуктів харчування по мінімальних нормах і вивозять окремі продукти по системі міжрегіональному обміну.

В третю групу слід віднести промислові області – Луганську, Дніпропетровську, Донецьку, Миколаївську, Одеську, Запорізьку, АР Крим та Київську з м. Київ. При високому рівні концентрації міського населення, де висока питома вага працівників інтенсивної фізичної праці (шахтарі, металурги, будівельники) стає можливим тільки частково задовольняти потреби в продуктах власним виробництвом, зокрема, м'ясними, молочними продуктами, картоплею та овочами. Ці регіони потребують ввезення значної частини продуктів з інших регіонів. Продовольча безпека регіонів залежить не тільки від обсягів ви-

робництва продуктів, а й від купівельної спроможності населення, що характеризується відношенням середньодушового грошового доходу до вартості мінімального набору продуктів.

Міжрегіональний обмін, міжнародна торгівля, гуманітарна допомога в екстремальних умовах дозволяє зміцнювати продовольчу безпеку, але головною умовою її досягнення, безперечно, є розвиток власного регіонального агропромислового комплексу.

Список літератури

1. *Бойко В.І. Про гарантування продовольчої безпеки України // Економіка АПК. – 2006. – № 1. – С. 60-66.*
2. *Гнатюк С.А. Продовольча безпека та можливості її досягнення в Україні // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 42-44.*
3. *Лайко П.А., Бабієнко М.Ф., Бузовський С.А. Продовольча безпека в Україні й у світі // Економіка АПК. – 2004. – № 9. – С. 9-16.*
4. *Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу України // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 3-15.*
5. *Хорунжий М.Й. Продовольча безпека: соціально-економічна суть, стан і показники // Економіка АПК. – 2003. – № 6. – С. 9-16.*